

Azonosító
jel:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2015. május 4.

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI VIZSGA

2015. május 4. 8:00

Az írásbeli vizsga időtartama: 240 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Fontos tudnivalók

Ossza be a 240 percet úgy, hogy minden feladatra legyen elég ideje!

Alaposan olvassa el a feladatokat, kérdéseket, szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, ahol azt kéri a feladat!

Írásait gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan!

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen, hogy azok elváljanak a kész fogalmazásoktól!

Eredményes munkát kívánunk!

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

A magyar nyelv és irodalom enciklopédiája

Sipos Lajos: *Előszó*

Roberto Busa S. J. 1949-ben kezdte meg Aquinói Szt. Tamás műveinek számítógépre rögzítését. 1992-ben jelent meg Papp Tibor könyve, a *Múzsával vagy múzsa nélkül. Irodalom számítógépen* című alkotás, 1998 tavaszán alakult meg a Digitális Irodalmi Akadémia azzal a céllal, hogy meghatározott elvek szerint rögzítse az 1998-ig Kossuth-díjjal vagy Babérkoszorúval kitüntetett magyar írók és költők munkáit, meg azon 20. századi magyar szerzők műveit, akiknek örökösivel sikerült megegyezni; 2002 januárjában 61 szerző (köztük Füst Milán, Jékely Zoltán, Kormos István, Nemes Nagy Agnes, Németh László, Pilinszky János, Szabó Lőrinc, Tamási Áron, meg Bodor Ádám, Dobos László, Esterházy Péter, Kertész Imre, Lászlóffy Aladár, Tolnai Ottó) 260 000 kéziratoldala van fent az interneten. Ezek a szövegek, amelyeket újabb élő és elhunyt költők és írók művei követnek majd, bármikor, bárhol elérhetők, a keresőprogram szerint vizsgálhatók, letölthetők, felhasználhatók. Ha mindehhez hozzávesszük, hogy az Egyesült Államokban 1995-ben egyetlen CD-ROM-ra rögzítették a világirodalomból azt a 2000 műalkotást, amelyiket „ismerni kell” (a magyar irodalmat ebben az összeállításban Orczy Emma bárónő 1905-ben megjelent könyve, *A vörös Pimpernel* képviseli), akkor önkéntelenül is felmerül a kérdés: Mi lesz a sorsa a harmadik évezredben a hagyományos könyvkultúrának? Milyen jövő vár magára az olvasásra?

A 20. századot szinte végigkísérte a „kulturipar” világméretű térhódításától, a kulturális globalizációtól, a technicizálódástól való félelem. Szabó Dezső már 1923-ban „irtózatossá”-nak mondta azt a jövőt, amelyben „mindaz”-t, „ami a világ gazdag sokféleségé”-t jelenti, „megrabolják”. Babits 1928-ban óvott attól, hogy a „szellem” „technikai, ügyességi és ügyeskedési formákban megbújva” szolgálja a „barbár élet”-et. Fél századdal később Sziveri János *Próféciák* című versében leírta: „Romlik az érték / és értékítélet”. Orbán Ottó 1996-ban *Az ezredforduló elé* című versében mindehhez hozzátette: „Európa csak álom Rögeszme és lehetőség”.

Vannak, akik másként vélekednek. A globalizációban az emberiség egységesülését köszöntik, olyasféle univerzalitást, amilyenhez hasonló a középkorban már megvolt. A nemzeteket sem féltik. Schopenhauerrel együtt vallják: a nemzetek a jövőben is „egy-egy szint jelentenek az emberiség palettáján”. Meg azt is tudomásul veszik, hogy az irodalmi művek (általában: „a szövegek”) rögzítésének, tárolásának, továbbításának és felhasználásának megváltoznak a körülményei, a könyvnyomtatással felérő fordulat ez, amely csökkenti ugyan a szöveg „méltóságát”-t, hiszen a szövegállományhoz általában kép-, mozgókép- és hangállományok is kapcsolódnak majd, de semmiképpen nem csökkenti magának az irodalmi műnek a jelentőségét.

Ők, akik így gondolkodnak, még valamit tudomásul vesznek. Azt nevezetesen, hogy a 19. század második felétől számítva megváltozott az irodalom fogalma. A műalkotás már nem „ekszztatikus tudás”, nem tár fel „elérhetetlen transzcendentális igazságot”, ahogyan Jean-Marie Shaffer fogalmazott. A szövegnek nincs abszolút jelentése, stabil értelme. Egy-egy irodalmi mű – mai ismereteink szerint – a szöveg és befogadó dialógusából, „retorikai játék”-ból bomlik ki. Ebben az összefüggésben pedig a nyelv nem pusztán a közlés eszköze, nem állandó vagy viszonylag állandó „funkcióteljeség”, hanem folyamatosan keletkező és pusztuló állomány. Az irodalmi szöveg esztétikai hatását éppen ezért „a nyelven belüli nyelvek összjátéka alapozza meg”, amint Kulcsár-Szabó Ernő írta.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Mindebből két következtetés adódik. Az első a nyelv és az irodalom szétválaszthatatlanságára vonatkozik; ma már csak a kettő együttes története képzelhető el. A másik felismerés „a nyelv” és „az irodalom” fogalomtágítása. A magyar nyelv ebben az értelemben a nyelviség, a jelek és a jelrendszerek, a nyelv és a gondolkodás viszonyrendszerének leírásával kezdődik, a nyelv és a társadalom mindenhol megváltozott körülményeinek a taglalásával és a magyar nyelv különleges problémáinak részletezésével zárul. A magyar irodalom fogalmkörébe pedig beletartozik az irodalomtörténet meg a nyelv és az irodalom kérdésköre, a „magas” irodalom mellett a „szórakoztató” irodalom, az internetes irodalom, a nyomdászat, a könyvkiadás, a könyvtárak ügye, a nemzeti irodalmat gazdagító műfordítás-kultúra, a sajtó és a nyilvánosság, de még a kritikai kiadás és az irodalmi emlékhelyek problémája is.

Forrás: *A magyar nyelv és irodalom enciklopédiája*. Főszerkesztő Sipos Lajos. Magyar Könyvklub, 2002. Oldalszám nélkül. A feladathoz igazított, rövidített szöveg.

1. Mivel indokolja Sipos Lajos a nyelv és az irodalom együttes tárgyalását? Nevezzen meg 2 indokot a szöveg alapján!

2 pont	
--------	--

2. Az amerikai CD-ROM-on szereplő egyetlen magyar alkotás, Orczy Emma *A vörös Pimpernel* című műve a nagy francia forradalom idején játszódó kalandregény. Tárgyalhatja-e az alkotást az enciklopédia? Válaszoljon igennel vagy nemmel, majd indokolja a szöveg alapján döntését!

válasz: _____

indoklás: _____

2 pont	
--------	--

3. Milyen feltételek, kritériumok alapján kerültek fel szerzők, illetve műveik a Digitális Irodalmi Akadémiára? A szöveg alapján 3 feltételt említsen!

a) _____

b) _____

c) _____

3 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Az irodalmi műalkotással szembeni fenntartás, kétség végigkíséri az irodalom történetét. Adja meg az alábbi idézetek szerzőjének nevét! (Csak a teljes névért jár pont!)

a)

Ti pedig, szerzetem átkozott sok versek,
Búnál kik egyebet nékem nem nyertetek,
Tűzben mind fejenként égjete, vesszete,
Mert haszontalanok, jót nem érdeletek.

A szerző teljes neve: _____

1 pont	
--------	--

b)

Elakadt sorok. Társtalan rímek.
Megsimogatom őket halkán: írjak?
És kicsit fájón sóhajtom: minek?
Minek a lélek balga fényűzése?

A szerző teljes neve: _____

1 pont	
--------	--

c)

Országok rongya! könyvtár a neved,
De hát hol a könyv mely célhoz vezet?
Hol a nagyobb rész boldogsága? – Ment-e
A könyvek által a világ elébb?

A szerző teljes neve: _____

1 pont	
--------	--

d)

Hozzám már hűtlen lettek a szavak,
vagy én lettem mint túláradt patak
oly tétova céltalan parttalan
s úgy hordom régi sok hiú szavam
mint a tévelygő ár az elszakadt
sövényt jelzőkarókat gátakat.

A szerző teljes neve: _____

1 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

5. Az előző feladat d) szövegrészletéhez (*Hozzám már hűtlen lettek a szavak...*) kapcsolódnak az alábbi nyelvi-stilisztikai kérdések. Írja ki az idézetből a kért nyelvi-nyelvtani viszonyokat, stilisztikai-retorikai megoldásokat! Minden részfeladathoz csak 1 választ írjon!

a) Az első sor alany-állítmányi kapcsolata: _____

1 pont	
--------	--

b) A második sorban részleges hasonulás: _____

1 pont	
--------	--

c) A 2–3. sorban hangtani rövidülés: _____

1 pont	
--------	--

d) A gondolatmenet áradását jelző írásképi eszköz: _____

1 pont	
--------	--

e) A gondolatmenet áradását jelző retorikai alakzat: _____

1 pont	
--------	--

f) Az 5. sorban a hagyományos írásmód szerint írt kifejezés: _____

1 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

6. Állapítsa meg az alábbi szövegrészlet tagmondatai közti nyelvtani-logikai viszonyt! Törekedjen a pontos meghatározásra! (Pl. alárendelői – alanyi; mellérendelői – kapcsolatos.)

1
Hozzám már hűtlen lettek a szavak, /
2 3
vagy én lettem / mint túláradt patak /
2
oly tétova céltalan parttalan /
4
s úgy hordom régi sok hiú szavam /
5
mint a tévelygő ár az elszakadt
sövényt jelzőkarókat gátakat.

1 – 2: _____

2 – 3: _____

2 – 4: _____

4 – 5: _____

4 pont	
--------	--

7. Állapítsa meg a 4. feladat d) részfeladatában szereplő idézet ritmikáját!

a) Verselési rendszer: _____

1 pont	
--------	--

b) A meghatározó ütem / versláb: _____

1 pont	
--------	--

c) A meghatározó ütem / versláb képlete: _____

1 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

8. Horváth János irodalomtörténész szerint az irodalom író és olvasó kapcsolata az írott művek által. Hasonlítsa össze a meghatározást a szövegben olvasható felfogással: Egy-egy irodalmi mű – mai ismereteink szerint – a szöveg és a befogadó dialógusából, „retorikai játék”-ból bomlik ki. Írjon mindkét felfogáshoz 3-3 jellemzőt!

a) Horváth János felfogása:

3 pont	
--------	--

b) A szövegbeli felfogás:

3 pont	
--------	--

9. Az Előszó a szövegek digitális rögzítését a „könyvnyomtatással felérő fordulat”-nak nevezi. Ön mit gondol erről? Támassa alá 2-2 érvel a megállapítást! (Válaszában ne csak az Előszó szövegére támaszkodjon!)

a) a könyvnyomtatás jelentősége: _____

2 pont	
--------	--

b) a digitális rögzítés jelentősége: _____

2 pont	
--------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

10. Az alábbiakban közölt Babits-gondolat az Előszó szövegének melyik megállapításával mutat rokonságot? Nevezze meg az Előszóban azonosított megállapítás szerzőjének nevét, majd adja meg a két gondolat közös jellemzőjét!

„Én hiszek a testvériségben: a színek együtt adják ki a képet, a hangok együtt adják a koncertet. Nemzet ne nemzet ellen harcoljon: hanem az ellen, ami minden nemzet nagy veszélye: az elnyomás és a rombolás szelleme ellen!” (Babits Mihály: *Örökkék ég a felhők mögött* – részlet)

a) A szövegbeli szerző neve:

1 pont	
--------	--

b) A két gondolat egy közös jellemzője: _____

1 pont	
--------	--

11. A magyar nyelv és irodalom enciklopédiája – a tágon értelmezett irodalomfelfogás jegyében – az irodalmi múzeumokkal, emlékhelyekkel is foglalkozik. Melyik magyar költőnek, írónak van emlékháza, múzeuma az alábbi településeken? (Válaszában az alkotó teljes nevét adja meg!)

a) Balatonfüred: _____

1 pont	
--------	--

b) Szekszárd: _____

1 pont	
--------	--

c) Érmindszent: _____

1 pont	
--------	--

d) Széphalom: _____

1 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Egy mű értelmezése

Az alábbi vers egy kép sajátos leírása. A jelenet konkrét ábrázolása helyett a szöveg a látvány absztrakcióra hajló megjelenítését részesíti előnyben. Értelmezze Lator László költeményét! Fejtse ki, mi látható a képen, s mi az elvonatkoztató megjelenítés funkciója!

Lator László: *Régi fénykép*

Fejük körül forog a fényes ünnep.
Beleolvadnak és elkülönülnek.
Még kortalanok mind a ketten.
Nem is tudják, hogy milyen gyönyörűek
abban a szinte észrevehetetlen,
megnyíló-összezáruló közegben.

Benépesül megint az elhagyott part.

A szöszökkel s ezüsttel csillogó nyár-
ligetek, fűzek közt futó folyónál
külön-külön s egymásban is ragyognak.

Villámok kékes koronája lángol
hajuk július végi viharából.

Tökéletes a célszerű vázra
a már bevégzett s még kezdeti formák
ráépülése, alkalmazkodása,
ahogy a félig rejtett célú tervek
szerint behorpadnak, kitelnek,
funkcióikat gyakorolják.

De azért mégis az a legszebb,
hogy ebben a tündökletes, hibátlan,
olyannyira nekik való világban
úgy fürdenek, merülnek el gyanútlan,
úgy lélegeznek, töltekeznek,
együgyű bizodalommal magukban –
Egyetlen ízük sem játszotta el még
az adakozó könnyű kedvű isten
rövid határidőre nyert kegyelmét.

(1987)

Forrás: Petőfi Irodalmi Múzeum. Digitális Irodalmi Akadémia.
<http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?offset=1&origOffset=-1&docId=46&secId=4789&limit=10&pageSet=1>

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Reflektálás egy jelenségre

Ezt a darabot irodalmunk tényleges szereplői és azok sorsa ihlették. A részleteket azonban sok helyütt a szerzők és a műfaj igényei alakították.

Harminckét évét olyan teljességgel élte, mintha tudta volna, hogy neki csupán ennyi adatott. Nekünk, szerencséseknek, ezúttal sokkal több jut Attilából, mert új musicalünk az egyik legnagyobb magyar költő életének sorsdöntő fordulatait eleveníti fel és varázsolja színpadra. Felidézzük Attila életének első és utolsó szerelmét – Vágó Mártával és Kozmutza Flóriával. Megelevenedik a 20-as és 30-as évek budapesti irodalmi élete, a barátság Illyés Gyulával és tanúi lehetünk a nagyszerű versek születésének.

(*Én, József Attila /József Attila szerelmei* – a Madách Színház színlapja és szinopszisa; részlet)

Napjaink sikerlistás olvasmányai és népszerű színpadi előadásai közé tartoznak a magyar irodalom nagyjainak magánéletéről, szerelmi kapcsolatairól, házasságairól szóló művek. Mivel magyarázható e kulturális jelenség keresettsége, sikere? Ön szerint milyen érvek és példák hozhatók fel a különféle – a szerzői életrajzokból, levelezésekből, naplókból kiinduló – adaptációk irodalmi ismeretterjesztő vagy akár oktatási célú felhasználása mellett vagy ellene?

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Gyakorlati írásbeliség

Az utóbbi évek jellemző folyamata, hogy a színház igyekszik új tereket találni magának. Nemcsak magánlakásokban, de gyakorlatilag bárhol, ahol játszani lehet. Egyik barátja egy számára új típusú színházi előadásra, lakásszínházba váltott jegyet, a hagyományos kőszínház helyett egy magánlakásban tartják az előadást. Egy másik barátja azon gondolkodik, hogy a saját nappalijukba hív meg egy színtársulatot.

Miért érdemes elmenni a lakásszínházba, vagy ön miért tartózkodna ettől a műfajtól? Fogalmazza meg tanácsait egy hozzászólásban! Győzze meg barátait támogató érdeklődéséről vagy fenntartásairól legalább három érvel!

15 pont	
---------	--

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor		40	
II. Szövegalkotási feladatok	egy mű értelmezése	25	
	érvelő szöveg	20	
	gyakorlati szövegfajta	15	
Levonások	helyesírási hibák	levonható: 15	
	írás kép	levonható: 3	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma:		100	

javító tanár

Dátum:

		Elért pontszám egész számra kerekítve	Programba beírt egész pontszám
I. Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor			
II. Szövegalkotási feladatok	egy mű értelmezése		
	érvelő szöveg		
	gyakorlati szövegfajta		
Levonások	helyesírási hibák		
	írás kép		

javító tanár

jegyző

Dátum: Dátum: